

เศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐาน ศาสตร์พระราชา

ผู้รวบรวม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูสิทธิ์ ชูชาติ

โครงการความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรมอาหารและบรรจุภัณฑ์
ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเศรษฐกิจ BCG
ภายใต้แผนงานเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำนำ

จุดต่างที่สำคัญของหนังสือ คือ การอธิบายบริบทของสังคมไทย และสาเหตุของการเกิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างจากหนังสืออื่น ๆ นอกจากนี้ยังยกตัวอย่างให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ใช้กับการดำเนินชีวิต และการประกอบธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ บนพื้นฐานศาสตร์พระราชา

เนื้อหาในหนังสือ ได้สร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานสังคมชาวนา และยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา การพัฒนาอย่างยั่งยืนและโมเดลธุรกิจ BCG

สาระสำคัญของหนังสือ มีได้อธิบายเฉพาะทฤษฎีทางวิชาการ อย่างเดียว แต่ผสมผสานการปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ของผู้เขียน

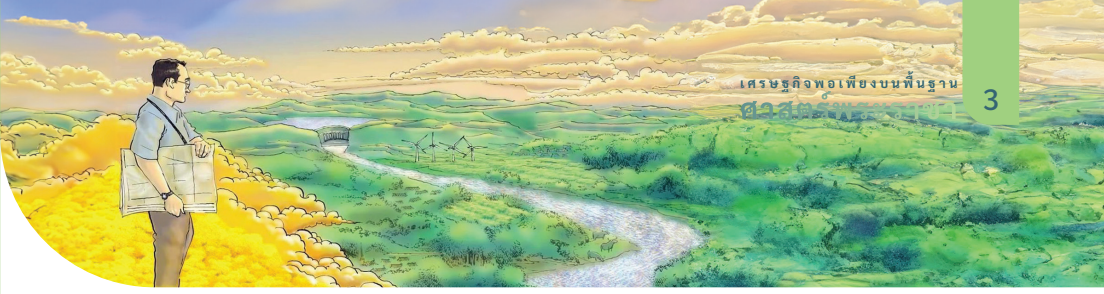
ขอขอบคุณอธิการบดี รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี มณีโกศล รองอธิการบดี และผู้บริหารทุกท่าน รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา และวิทยาลัยสถานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ แห่งประเทศไทย (TASSHA) ที่ได้สนับสนุนในการจัดทำหนังสือเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา

ชูสิทธิ์ ชูชาติ
ทัศนิกา ตาคำนวน

สารบัญ

คำนำ	1
เศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานศาสตร์พระราชา	3
กำเนิดเศรษฐกิจพอเพียง	5
ประกาศเศรษฐกิจพอเพียง	12
ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง	22
กิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง	25
กิจกรรมการเกษตรทฤษฎีใหม่	26
กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	28
1. การจัดที่พักไว้รับนักท่องเที่ยว	28
2. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	28
3. การนำเที่ยว	30
4. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยว ในมิติเศรษฐกิจพอเพียง	34
5. การจัดกิจกรรมการขนส่ง	35
6. การจัดสินค้าของที่ระลึก	36
บรรณานุกรม	40

เศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐาน

ศาสตร์พระราชา

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมชาติตะวันตก ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2347 - พ.ศ. 2411) ตามพระบรมราโชบายและสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 แต่การพัฒนาแบบพลิกแผ่นดิน (Revolution) ถอนรากถอนโคนระบบเศรษฐกิจการเมือง และปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (Infrastructure) เริ่มต้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2396 - พ.ศ. 2453) และเป็นกระบวนการต่อเนื่องถึงปัจจุบัน จากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนถึงสมัยประชาธิปไตย พัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2504 - ปัจจุบัน)

การพัฒนาประเทศตามแบบอย่างประเทศตะวันตกอย่างยาวนาน ทำให้โครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้ยึดอยู่บนรากฐานดั้งเดิม และเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน ก้าวกระโดด ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ยากจน ขาดปัจจัยการผลิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ และได้สะท้อนภาพออกมาจากการต่อสู้ของผู้รณรงค์ เช่น กระบวนการไอ้เสือ (พ.ศ. 2474 - พ.ศ. 2496) กระบวนการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2485 - พ.ศ. 2525) และการล่มสลายของเศรษฐกิจทุนนิยมในเมือง หรือวิกฤตการณ์เศรษฐกิจพองสบู่ของไทย (พ.ศ. 2540)

ในที่สุดจึงเกิดการพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ การดำเนินธุรกิจ และการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนชาวไทยให้เกิดความผาสุก มั่นคง และยั่งยืน

คณะผู้เขียนได้ศึกษาแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา หรือองค์ความรู้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร่วมกับการปฏิบัติงานจริงด้วยตนเอง และศึกษาวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการประกอบอาชีพของกลุ่มธุรกิจเป็นเวลาติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า 10 ปี และการศึกษาศาสตร์พระราชาไม่น้อยกว่า 20 ปี ซึ่งได้สังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดลงในหนังสือเล่มนี้ในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การดำเนินธุรกิจ และยกตัวอย่างการดำเนินธุรกิจอย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง และธุรกิจอาหารสมุนไพรในมิติเศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐาน Model เศรษฐกิจ BCG นี้คือ วัตถุประสงค์และเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้

กำเนิด เศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นทั้งหลักในการดำเนินชีวิต และหลักในการประกอบธุรกิจบนพื้นฐานทางสายกลาง คือ ความพอประมาณ (Moderation) ความพอดี ไม่มาก ไม่น้อย กับกำลังทรัพยากร กำลังงาน เงินลงทุน ผลผลิตพอเพียงกับความต้องการของตลาด มีเหตุผล (Reasonableness) คือ มีข้อมูล มีหลักการ สามารถประเมินผลที่จะเกิดขึ้นได้ว่าจะนำไปสู่ความถาวรยั่งยืนหรือไม่ ผลเป็นตัวแทนเกิดจากสาเหตุ ดังนั้นเมื่อทราบผล ต้องแก้ปัญหาที่สาเหตุ และป้องกันสาเหตุมิให้เกิดผลเสียหายนะ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-Immunity) คือ ต้องมีวินัยในตนเอง ไม่ตามคนอื่นโดยปราศจากเหตุผล เพราะแต่ละคน แต่ละองค์กร พื้นฐานไม่เท่ากัน จึงต้องกระทำตามศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของอิทธิบาทสี่ ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม ไม่ตามคนอื่นแบบไร้เหตุผล เข้าทำนอง “ข้างซ้ายอย่าชี้ตามข้าง” ในการบริหารธุรกิจอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) หรือการป้องกันความเสี่ยง หมายถึง การดำเนินธุรกิจอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง มีมาตรการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งจากภัยธรรมชาติ ภัยเกิดจากการกระทำของมนุษย์ รวมทั้งโรคระบาดต่าง ๆ ที่อาจกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการดำเนินธุรกิจ

นอกจากความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หรือ 3 ห่วง ดังกล่าวแล้ว ต้องประกอบด้วย 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ (Knowledge) และคุณธรรม (Moral) การดำเนินชีวิตหรือการดำเนินธุรกิจ ต้องอาศัยความรู้ในเรื่องสิ่งนั้น ๆ ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรอบรู้ รอบคอบ และเท่าทัน ต้องมีความฉลาดรู้ (Wisdom) ในอาชีพที่กระทำ คือ รู้ลึก รู้กว้าง รู้จริง และปราศจากความลำเอียง (Bias)

“ความรู้ ความสามารถ สร้างหลักฐานความมั่นคงในชีวิต และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้นั้น ต้องจัดอบรมให้ได้พร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านการลงมือปฏิบัติ

ด้านความคิดวิจักษ์ และความประพัตติ” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2523)

ดังนั้นการเรียนรู้ต้องเรียนให้เข้าใจทั้ง 4 ด้าน คือ ทฤษฎี ปฏิบัติ การคิดวิจักษ์ และความประพัตติที่ดีงาม

คุณธรรม นอกจากประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว คุณธรรมยังรวมถึง ความขยัน อดทน มีสติปัญญา รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น หรือทำลายคู่แข่ง

องค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังกล่าวแล้วสามารถนำชีวิต องค์การ และประเทศชาติ ไปสู่เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ที่สมดุลพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ตามแผนภูมิประกอบ

• รูปแผนภูมิเศรษฐกิจพอเพียง

จากการอธิบายและแผนภูมิประกอบดังกล่าวแล้ว จึงสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางในการดำเนินชีวิต และแนวทางในการประกอบธุรกิจทุกประเภท ที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ถ้าได้ศึกษาให้เกิดความฉลาดรู้ ลงมือปฏิบัติ และขบคิดวิจักษ์ บนพื้นฐานหลักคำสอนของศาสตร์พระราชา

ก่อกำเนิด

การพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตก ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างเป็นรูปธรรมด้วยสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 และการเปลี่ยนแปลงทุกโครงสร้างทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แบบพลิกแผ่นดิน หรือรูปแบบการปฏิวัติมากกว่าการปฏิรูปในแผ่นดิน พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นกระบวนการต่อเนื่องผ่านการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ด้วยการปกครองแบบประชาธิปไตย จนกระทั่งเกิดการพัฒนาตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2504 - ปัจจุบัน)

การเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลตะวันตกดังกล่าวแล้ว สามารถทำลายและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้เฉพาะส่วนกลาง หรือเมืองขนาดใหญ่ แต่ยังไม่ทะลุทะลวงเข้าสู่ท้องถิ่นชนบท กันดารได้ ก่อน พ.ศ. 2515 หรือหลังจากนั้นเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะขาดปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ถนน ไฟฟ้า การสื่อสาร กรมชลประทาน สังคมชนบทในท้องถิ่น ห่างไกลก็ยังคงรักษาระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แบบดั้งเดิมไว้ได้ แม้สูญสลาย อำนาจทางการเมือง การปกครองอย่างสิ้นเชิง

อิทธิพลของตะวันตกเริ่มทะลุทะลวงหมู่บ้านในชนบท ท้องถิ่นกันดาร มากยิ่งขึ้น หลังจากการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ระบบการขนส่ง การสื่อสาร ฯลฯ เข้าสู่ชนบทมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2520

การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจไทยและเอเชียใน พ.ศ. 2540 เป็นตัวบังคับให้สูงชัน ได้ว่า การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจ หรือการลงทุนขนาดใหญ่ อยู่ในสังคมเมือง มิได้กระจายสู่ชนบท ชนบทมิได้กระทบและยืนบนลำแข้งของตนเองได้ หรือ แม้กระทั่งเกิดโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่ชนบท ที่หมู่บ้านถูกปิดกั้นหยุดอยู่ได้ อย่างมีกิน มีใช้ บนพื้นฐานระบบการผลิตของตนเอง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผู้ทรงได้รับการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้ทรงผ่านการศึกษาดูงานพื้นที่จริงในประเทศไทย ทุก ๆ ภาค และทรงเพิ่มประสบการณ์จากการดูงานในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และเอเชีย ได้ทรงใช้หลักการเรียนรู้แบบ “ฉลาดรู้” ปฏิบัติจริง และการวิเคราะห์องค์ความรู้ ถึงแนวทางการพัฒนา ผลกระทบที่เกิดขึ้น และความสอดคล้องกับภูมิสังคมของสังคมไทย อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ที่ได้เกิดแก่ประเทศชาติและพสกนิกร ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาท ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเตือนสติปวงชนชาวไทย และรัฐบาลให้ตระหนัก เกิดสติ วิเคราะห์ สรุปบทเรียน เพื่อแก้ไข ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไปโดยลำดับต่อไป ...”

ในปีเดียวกันคือ พ.ศ. 2517 ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ย้ำเตือนสติถึงการพัฒนาประเทศที่เหมาะสมกับสังคมไทยให้ประเทศชาติ “พอมี พอกิน” หรือ “ความพอมี พอกิน” ดังพระราชดำรัส

“... คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ด้วยความพออยู่พอกิน

มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่
พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้”

“... ฉะนั้น ถ้าทุกคนซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิด และมีอิทธิพล
มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวม
ให้อยู่ดีกินดีพอสมควร พออยู่ พอกิน มีความสงบ
ไม่ให้อันอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของวัน
เกิด ที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา”

“... ถ้าท่านทั้งหลายช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แม้จะมีการเถียง
กันบ้าง แต่ถ้อยด้วยรากฐานของเหตุผล และเมตตาซึ่งกันและกัน
และสิ่งที่สูงสุด ที่สุดก็คือประโยชน์ร่วมกัน คือ ความพอมีพอกิน
พออยู่ ปลอดภัยของประเทศชาติ”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2517

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้าง
พื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน” ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน
นับเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจพอเพียง หรือปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม แนวพระราชดำริ เรื่อง การพัฒนาประเทศตามลำดับขั้น
และความพอมี พอกิน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล และภาคเอกชน
ภาครัฐบาล และเอกชน ยังคงยึดติดนโยบายการพัฒนาประเทศด้วยการสร้างเศรษฐกิจ
แบบมุ่งการเติบโตของรายได้ ทุมนโยบายการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตให้ทันสมัย
พัฒนากรุงเทพฯ และปริมณฑล เมืองใหญ่ ๆ มากกว่าชนบท ส่งผลให้เกิดช่องว่าง
ในการกระจายรายได้ คนร่ำรวยจำนวนไม่ถึงร้อยละ 20 แต่คนยากจนร้อยละ 80
พื้นที่ชนบทขาดการพัฒนา ส่งผลกระทบต่ออาชีพหลักของประเทศ คือ เกษตรกร
ต้องทำมาหากินด้วยความแร้นแค้น ขาดระบบการชลประทาน และระบบการตลาด
แบบสหกรณ์ ที่เกื้อกูลผลประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างเป็นธรรมมากกว่าระบบทุนนิยม

ความยากจนแร้นแค้น และซ้ำเติมจากภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งขายที่ดิน หรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า แล้วเปลี่ยนอาชีพตนเองเข้ามาเป็นกรรมกร หรือทำงานรับจ้างในเมืองใหญ่ ๆ หรือออกไปขายแรงงานในต่างประเทศ

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 เริ่มต้น พ.ศ. 2504 จวบจนฉบับที่ 7 พ.ศ. 2539 สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปว่า ผลที่ได้จากการพัฒนา คือ “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544) จึงเน้น “การพัฒนาคน” หรือให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ซึ่งแตกต่างจากฉบับก่อน ๆ

ความล้มเหลวในการพัฒนาที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจการเจริญเติบโตของเมืองมากกว่าชนบท และการส่งเสริมอุตสาหกรรมนำการเกษตร ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ประกอบกับเศรษฐกิจโลกเจริญงอกงาม กระแสเงินสะพัด ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมต่ำ และมีระยะปลอดดอกเบี้ย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงทำให้เกิดการกู้เงินลงทุนในด้านการประกอบธุรกิจ เน้นหนักการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การซื้อขายที่ดินด้านการเกษตร เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ การลงทุนในตลาดการเงิน และตลาดหุ้น

การลงทุนในธุรกิจดังกล่าวแล้ว ส่วนมากเป็นเงินกู้มากกว่าเงินออม การลงทุนดำเนินต่อไปในท่ามกลางการขายตัวด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ส่งผลทำให้เกิดสินค้าและบริการล้นตลาด (Over Supply) ผลผลิตและบริการเกินความต้องการ ล้นตลาดขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะสินทรัพย์ขายไม่ได้ จนทำให้เกิดการผิดสัญญาชำระหนี้ เกิดปัญหาหนี้เสีย หรือ NPL (Non-performing Loan) และผลสุดท้ายนำไปสู่การล้มละลายของระบบเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ (Bubble Economy) แตกกระจายในปี พ.ศ. 2539 - 2540 จุดเริ่มต้นของวิกฤตเศรษฐกิจในเวลานั้น เริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยและลุกลามไปทั่วเอเชีย

นี่คือบทเรียนของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประกาศ

เศรษฐกิจพอเพียง

ประกาศเศรษฐกิจพอเพียง

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ซึ่งได้ทรงแนะนำในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในปี พ.ศ. 2517 แต่ก็ไม่ได้ต่อเนื่องทุก ๆ ปี อาจเป็นเพราะสภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระบอบประชาธิปไตย จึงไม่ทรงเข้ามากำกับการบริหารประเทศของรัฐบาล แต่เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเกษตรกรและชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ หรือถือครองที่ดินจำนวนน้อย

ดังนั้นการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว หรือปลูกพืชเชิงเดี่ยว จึงมีความเสี่ยงสูง ไม่เหมาะสมกับเกษตรกรผู้ถือครองที่ดินจำนวนน้อย ครัวเรือนละ 5 - 10 ไร่

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงได้พระราชทาน การเกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory) ในปี พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2538 ทฤษฎีใหม่ คือ การนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติในภาคการเกษตรของสังคมชาวนา

ต่อจากนั้น เมื่อปรากฏการณ์พิษภัยของปัญหาเศรษฐกิจไทย ได้เริ่มปรากฏเด่นชัด ในปี พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทาน หลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่องติดต่อกันทุกปี จนกระทั่งรัฐบาลและภาคเอกชนยอมรับในกรอบหลักการพัฒนาประเทศ และการดำเนินธุรกิจอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง และการป้องกันความเสี่ยง

เศรษฐกิจพอเพียง ได้มีพระราชดำรัส ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 โดยแปลจากคำว่า “พอมิ พอกิน” ซึ่งเป็นพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ใน พ.ศ. 2517 ดังพระราชดำรัส กล่าวว่า

“... เมื่อปี 2517 ถึง 2541 ก็ 24 ปีใช้ไหม วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้พอมิพอกิน พอมิพอกินก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”

นอกจากพระราชดำรัส ในการอธิบายคำว่าพอมีพอกิน แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ยังได้มีพระราชดำรัส เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

“... ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็น เสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมี พอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัว จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขาย ในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่าน นักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัยจริง อาจจะล้าสมัย คนอื่นเขา ต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจ ความพอเพียง เลยรู้สึกว่ามันหุหุหุ แต่เมืองไทย เป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้”

“... สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้ว่าบางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่าง ของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบพอเพียง”

“... แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอ ก็เพียงพอเพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียน ผู้อื่นน้อย”

“... มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข พอเพียงนี้

อาจจะมามาก อาจจะมิงมหรหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น
ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง
ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

“.... ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความ
มีเหตุผล”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย
สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม 2540

ในพระราชดำรัสวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ได้พระราชทานเรื่อง

“.... การทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะไม่ดู
มหรหรา แต่ไม่ล้ม หรือถ้ามีอันเป็นไป ก็ไม่เสียมาก” และ “.... การที่จะ
ทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป
ก็อบางคนเห็นว่ามีโอกาสที่จะทำโครงการอย่างโน้นอย่างนี้ และไม่ได้นึกถึงว่าปัจจัยต่าง ๆ ไม่ครบ”

ดังนั้นการลงทุน ต้องคิดให้รอบคอบ ระมัดระวัง พอประมาณ กับศักยภาพ
ของตนเอง และการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยการหาวิธีการป้องกันแก้ไข

ในปีต่อมา พ.ศ. 2541 ได้มีพระราชดำรัส ขยายความหมายเพิ่มเติมเศรษฐกิจ
พอเพียง ดังนี้

“.... คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบ
เศรษฐกิจพอเพียง มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่คำนี้ ปีที่แล้วพูดว่าเศรษฐกิจ
พอเพียงเพราะหาคำอื่นไม่ได้ และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้
ให้ปฏิบัติเพียงครึ่งเดียว คือไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่
ก็พอ” คำว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ ตามพระราชดำรัสหมายความว่า “....
ทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ นั่น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่
แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541

กล่าวคือ ทุก ๆ คน หรือทุก ๆ พื้นที่ ต้องลงมือปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยร้อยละ 25 หรือเศษหนึ่งส่วนสี่ มากกว่านั้นก็ดีมาก

พระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ได้อธิบายถึง “เศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่” ดังนี้

ในปัจจุบัน “... ปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง 100 เปอร์เซ็นต์ คงทำไม่ได้ และถ้าสำรวจตัวเอง หรือเศรษฐกิจของตัวเอง ก็เข้าใจว่า จะเห็นได้ว่าไม่ได้ทำ เข้าใจว่าทำไม่ได้ถึง 25 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้ถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ เพราะว่าสิ่งที่ตนผลิตหรือทำ ส่วนใหญ่ก็เอาไปแลกกับของอื่นที่มีความจำเป็น ฉะนั้นจึงพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็ควรจะพอและทำได้”

นอกจากนี้ได้ทรงอธิบายคำว่า “พอมี พอกิน” ก็แปลว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ความพอมีพอกิน มิใช่บังเกิดขึ้นแก่คน หรือครอบครัวอย่างเดียว ดังพระราชดำรัสกล่าวว่า

“... ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศพอมีพอกิน ก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้แทบจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้”

จากพระราชดำรัส “... สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชกจะไม่พอมีพอกิน” และ “... บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย” จึงทรงแนะนำให้ใช้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อลดปัญหาการกระจายรายได้ หรือช่องว่างระหว่างรายได้จำนวนมากของคนร่ำรวยส่วนน้อย กับรายได้ส่วนน้อยของคนยากจนส่วนมาก รวมทั้งการกระจาย

การถือครองปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดิน จากคนจนส่วนมากสู่คนร่ำรวยส่วนน้อยมากขึ้นแบบทวีคูณ ทั้งนี้เพราะรัฐบาล ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบระบบทุนนิยมอย่างเสรี ติดต่อกันมาอย่าง ยาวนาน ตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509 จนปัจจุบัน ในขณะนั้น (พ.ศ. 2541) ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาเป็นกระบวนการลูกโซ่ (Food Chain)

ความพอเพียง ความพอประมาณ หรือหลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นเรื่องยาก ที่จะนำมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาภายใต้วัฒนธรรมทุนนิยมเสรี แต่การเมือง กึ่งเผด็จการของสังคมไทยทำให้ภาครัฐและเอกชนคล้อยตามได้ง่าย แต่ก็โชคดี ที่เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2541 เป็นบทเรียนให้เกิดการครุ่นคิด ทบทวน และแก้ไข

คำว่า “*พอมีพอกิน*” หรือ “*เศรษฐกิจพอเพียง*” คำนี้เหมือนหยั่งรู้ เข้าใจ ในนิสัยของคนไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ จึงได้มี พระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงและความพุ่มเฟิย ว่า

“... พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา ก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่าง ของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง”

ความพอเพียง อาจจะมีมาก หรือก็น้อย ขึ้นอยู่กับต้นทุนชีวิตของแต่ละบุคคล แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องพอประมาณตามอัตภาพ ดังพระราชดำรัสในวโรกาส เดียวกันปี พ.ศ. 2541 ความว่า

“... พอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภ อย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมากอาจจะมีพอ หรือก็น้อยก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

“เศรษฐกิจพอเพียง” คำนี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ เพราะเป็น คำที่ทรงสร้างขึ้นใหม่ หรือเป็นนวัตกรรมเชิงนามธรรม ดังพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอธิบายไว้ดังนี้

“... เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy”

“... คำว่า Sufficiency Economy นี้ ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่า เป็นทฤษฎีใหม่”

“... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา เพราะ หมายความว่าเรามีความคิดใหม่”

“... และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถ ที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศ และของโลกพัฒนาดีขึ้น”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541

หลังจากประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย ปี พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน คณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อทรงตรวจทานแล้วได้พระราชทาน กลับคืนมา ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และ ปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความ

มีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อม ต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้าน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานได้ทั้งองค์การ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หรือธุรกิจขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตามพระราชดำรัส ซึ่งขยายความในเรื่อง การสร้างเงื่อนไขปาสักชลสิทธิ์ ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง

“... คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ ๆ เหมือนการสร้างเขื่อนปาสัก ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน เานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่จริงแล้วเป็น เศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ...”

พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 23 ธันวาคม 2542

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจชุมชน แต่เป็นเศรษฐกิจหลัก ของประเทศ ซึ่งในปัจจุบันต้องมีการค้าขาย แลกเปลี่ยน และพัฒนา เศรษฐกิจ พอเพียงร้อยละแปดสิบห้าทำไม่ได้ แต่อย่างน้อยร้อยละ 25 ก็จัดเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า

“... เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขอเรียกว่า เป็นการก้มเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะไร เพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือเกิดผล มั่นมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมา คือสิ่งที่ ติดตามเหตุการณ์กระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี”

นอกจากนี้ ได้ทรงอธิบายหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มเติมในการดำรงชีวิตว่า Sufficiency Economy เป็นศัพท์ใหม่ “... หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข” นี่คือการประพฤติดของบุคคลในการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

พระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ได้พระราชทานอย่างต่อเนื่อง ติดต่อกันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 จนถึงสิ้นรัชกาล กระแสพระราชดำรัสอาจไม่กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียง แบบอธิบายคุณลักษณะและความหมายเหมือนระยะเริ่มต้น แต่ได้สอดแทรกแนวคิด การปฏิบัติโดยยึดหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในบางปี เช่น พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2550 ก็ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง ดังพระราชดำรัส

“... เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำให้พอเพียงถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถ นำพาประเทศได้ดี ก็ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จ พอเพียงและเพื่อที่บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2548

“... ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พอเพียงคืออะไร ไม่ใช่พอเพียง คือว่า ไม่ได้หมายความว่า ให้ทำกำไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้นเอง ทำกำไรก็ทำ ถ้าเราทำกำไรได้ดี มันก็ดี แต่ว่าขอให้มันพอเพียง ถ้าท่าน เอากำไรไหนเลือดมากเกินไป มันไม่ใช่พอเพียง”

“.... ฝันว่ารัฐบาลหรือเมืองไทย ประชาชน มีเงินเยอะ มีเงินเกิน
ก็ใช้สิ เนาหาว่าเราเศรษฐกิจพอเพียง คำว่า พอเพียง ถ้ามีเงินก็ต้องใช้
ไม่ใช้ก็เหี่ยว ถ้ามีเงินไม่ต้องใช้เหี่ยว ซ้อไปเถอะ อะไรก็ตาม เครื่องบิน
เรือ รถถัง ซ้อ ถ้ามีเงินเยอะ ก็ถือว่าสนับสนุนให้จ่าย เดียวนี้เขาบอกว่า
ในหนังสือพิมพ์เห็นหรือเปล่า ว่าเขาสนับสนุนให้จ่าย ถ้ามีก็จ่าย
แต่ถ้าไม่มีก็ระมัดระวังหน่อย”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2550

หลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทรงมีพระราชดำรัสครั้งแรกใน พ.ศ. 2517 เรื่อง
การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี
พอกิน เป็นเบื้องต้นก่อน แล้วต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ทรงให้ความหมาย พอมีพอกิน
คือเศรษฐกิจพอเพียง และในปี พ.ศ. 2542 ได้พระราชทานหลักเศรษฐกิจพอเพียง
แก่คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามคำกราบทูลเพื่อทรง
ให้ข้อเสนอแนะ

ต่อจากนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.
2545 - 2549) ได้อัญเชิญเศรษฐกิจพอเพียง หรือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและดำเนินการต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโดยยึดหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะมี
อุปสรรคทางภาครัฐบาลและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนที่ยังไม่เข้าใจ เศรษฐกิจ
พอเพียงแบบเกิด “ความฉลาดรู้” หรือเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน และยังมีความ
ลำเอียง (Bias) ปัญหาดังกล่าวแล้ว ต้องแก้ไขอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในการสร้าง
กระแสดความคิดใหม่ ลบล้างความคิดเก่า ซึ่งเคยชินปฏิบัติติดต่อนาน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งแนวทางในการดำเนินชีวิต และ
หลักการประกอบธุรกิจทั้งคนพอกินและคนร่ำรวย ทั้งธุรกิจขนาดเล็กและธุรกิจ
ขนาดใหญ่ นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นแนวทาง มิใช่การพัฒนาที่ยั่งยืน
สำหรับประเทศไทย แต่เป็นแนวทางสำหรับประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ด้วย

ตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในมิติเศรษฐกิจพอเพียง

การท่องเที่ยว ในมิติเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมาย การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีพื้นฐานศาสตร์พระราชา โดยการนำเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ทฤษฎีใหม่ (New Theory) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการทรงงาน เข้ามาผสมผสานเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในบริบทพื้นที่ของสังคมชาวนา (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2562. หน้า 25 - 30)

TOURISM AND
SUFFICIENCY
ECONOMY

จากความหมายดังกล่าวแล้ว เขียนแผนภูมิได้ดังนี้

แผนผังแสดงรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง

ออกแบบโดย ชุติกร์ ชูชาติ

จากแผนผังการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง แสดงให้เห็นว่า การจัดการท่องเที่ยวในสังคมชาวนา หรือ สังคมชนบท ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามาเที่ยวตลอดปี จึงต้อง จัดการบริหารความเสี่ยง เพื่อป้องกันการขาดรายได้ และเกิด รายได้ตลอดปี จึงจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา และการตลาด เข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารงานให้ครบวงจร ตั้งแต่ระบบการผลิต การแปรรูป ผลผลิต และการตลาด หรือการจัดจำหน่ายถึงมือผู้บริโภค

พื้นฐานการทำงานเบื้องต้นใช้หลักคิด พอมีพอกิน หรือ เศรษฐกิจพอเพียง ให้พอกิน พอใช้ พอขาย ตามลำดับ พอขาย ทำให้เกิดการสะสมทุน การสะสมทุนทำให้เกิดการลงทุน โดยไม่ต้องกู้ยืมหรือกู้ยืมน้อย ภายใต้ความสามารถที่ส่ง เงินต้นและดอกเบี้ยยได้

หลักการเบื้องต้น คือพึ่งพาตนเองได้ หรือ Self-reliance เป็นเบื้องต้นก่อน ปลูกพื้นฐานให้แข็งแรง แล้วจึง ขยายธุรกิจต่อไป

บริการด้านการท่องเที่ยว หรือสินค้าด้านการท่องเที่ยว (Tourism Supply) มิใช่ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค แต่เป็นความต้องการส่วนเกินของชีวิต ที่มนุษย์ต้องการ เมื่อมีปัจจัย 4 หรือสิ่งจำเป็นต่อชีวิต เช่น การศึกษาของบุตร จึงเกิดความต้องการ (Want) และมีเงินตรา (Money) พร้อม ๆ กัน ความต้องการด้านการ ท่องเที่ยว (Tourism Demand) จึงเกิดขึ้น และส่งผลต่อ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการท่องเที่ยว ในมิติเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก
2 ประเภท คือ กิจกรรมการเกษตรทฤษฎีใหม่ กับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการเกษตรยุคใหม่

ประกอบไปด้วย

- 1 **การกักตุน** เพื่อปลูกข้าวบริโภคในครัวเรือน แปรรูปเป็นอาหาร เพื่อจัดจำหน่ายในธุรกิจของตนเอง ชาวนาควรมีโรงสีข้าวขนาดเล็ก เพื่อแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ส่วนที่เหลือ ได้แก่ รำข้าว ฟางข้าว แกลบ สามารถตอบสนองหลักการโมเดลเศรษฐกิจ BCG คือ นำผลผลิตจากทรัพยากรชีวภาพ (ข้าว=B) Bio Economy ใช้ส่วนที่เป็นรำข้าว ฟางข้าว นำไปเป็นอาหารสัตว์ ผสมอาหารสัตว์ ผสมการทำปุ๋ยหมัก แกลบนำไปอัดเผาเป็นถ่าน หรือนำไปผสมดินและปุ๋ยให้เกิดความร่วนซุย ดินโปร่ง ระบายอากาศ นี่คือการหลักการของ C หรือการใช้หมุนเวียน (Circular Economy) จนกระทั่งลดขยะให้เป็นศูนย์ (Zero Waste) ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ทำลายสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือระบบ BCG ทั้งหมดเพียงกิจกรรมเดียว แต่กิจกรรมทั้งหมดก็อยู่บนพื้นฐาน BCG (โมเดลเศรษฐกิจ BCG, 2023)
- 2 **การสร้างอ่างเก็บน้ำ หรือสระน้ำ** เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา หรือ เลี้ยงเป็ด และเลี้ยงพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด แหนแดง พืชน้ำดังกล่าวแล้ว สามารถเป็นอาหารของคนและสัตว์ ส่วนที่เหลือสามารถหมักแก๊สชีวภาพหรือทำปุ๋ย ซึ่งสอดคล้องกับ BCG

อ่างเก็บน้ำและ
บ่อเลี้ยงปลา

- 3 **ปลูกพืช 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง** คือ ปลูกพืชเพื่อกิน เพื่อใช้สอย เพื่อขาย และประโยชน์ข้อที่ 4 คือ อนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกพืชควรปลูกพืชที่มีรายได้ประจำวัน ประจำเดือน เช่น ผัก ผลไม้ เห็ด ฯลฯ ประจำปี เช่น ไม้ผล ซึ่งออกผลปีละครั้ง และไม้ซึ่งเป็นบำนาญของชีวิตในวัยชรา ได้แก่ ไม้ยืนต้น เช่น ไม้พุง ไม้ชิงชัน ไม้แดง ไม้สัก ไม้ก้านเกรา ไม้ตะเคียน ฯลฯ

▶ การปลูกพืช 3 อย่าง
เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง

- 4 **เลี้ยงสัตว์** ได้แก่ ไก่ เป็ด ห่าน วัว ควาย แพะ หมู ไว้เพื่อกิน เพื่อขาย และได้มูลสัตว์ทำแก๊สชีวภาพ ปุ๋ย สัตว์เหล่านี้ยังช่วยปราบวัชพืชและบำรุงดิน พื้นที่ปลูกป่าไม้ยืนต้น ควรเลี้ยงผึ้งเพื่อช่วยผสมเกสรและได้ผลผลิตจากน้ำผึ้ง ขี้ผึ้ง

ตลาดวัวควาย ▶
แหล่งค้าขาย
สัตว์เลี้ยง

กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประกอบด้วย

- 1 **การจัดที่พักไว้รับนักท่องเที่ยว** การจัดที่พักควรผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุในท้องถิ่น (Natural and Local Architecture) (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2562: 20) ที่พักอาจเริ่มต้น ด้วยการกางเต็นท์ Eco lodge หรือห้องพักเล็ก ๆ หรือ การแบ่งบ้านพักให้นักท่องเที่ยวอยู่อาศัยแบบ Homestay

การจัดที่พักเฉพาะบางฤดูกาล

- 2 **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** การจัดอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อการประหยัด ต้นทุนควรเป็นอาหารและเครื่องดื่มที่เกิดจากผลผลิตในพื้นที่ของตนเอง ปลอดภัยจากสารเคมีทุกประเภทควรเป็นอาหาร เครื่องดื่มสุขภาพ สมุนไพร และผู้บริโภคสามารถเรียนรู้ ถึงประโยชน์ของอาหาร และเครื่องดื่มที่บริโภค การปลูกพืชผัก เพื่อบริโภคและจัดจำหน่ายแก่ลูกค้า ในด้านผู้ผลิต เป็นการประหยัดต้นทุนราคาอาหาร เพราะปลูกเองต้นทุนในการผลิตอาหาร

(Food Cost) ประมาณร้อยละ 30 - 35 หมายความว่า ต้นทุนค่าอาหาร และเครื่องปรุง 30 บาท คิดราคาขาย (Cost Price) ราคา 100 บาท ส่วนเกิน ต้นทุนอาหาร จำนวน 70 บาท รวมทั้งค่าแรงงาน ค่าเสื่อมทุน ค่าประกันภัย กำไร รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มิใช่กำไรอย่างเดียว จำนวน 70 บาท

การจัดอาหารโดยใช้วัสดุที่ผลิตเอง

ถ้าผลิตอาหารเอง เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา ปลูกพืชผัก ฯลฯ รวมทั้งผลิตน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาทำความสะอาด ฯลฯ ต้นทุนของ ราคาอาหารจะลดลงอีก เช่น ราคาอาหารเพียงร้อยละ 15 ราคาขาย 100 บาท ก็จะมีส่วนต่างถึง 85 บาท เพราะลดต้นทุนค่าอาหารจากการซื้อในตลาด ลดต้นทุนน้ำยาทำความสะอาดทุกชนิด ด้วยการผลิตเอง ต้นทุนอาหารจึงลดลง ภาอาหารก็สามารถใช้ประโยชน์ในด้าน BCG

จากตัวอย่างอาหาร ก็สามารถนำไปใช้กับการผลิตเครื่องดื่ม ต้นทุนราคา เครื่องดื่มประมาณร้อยละ 25 ดังนั้นการแสวงหากำไรในเชิงธุรกิจจากเครื่องดื่ม จึงได้กำไรมากกว่าสินค้าอาหาร

3 การนำเที่ยว การนำเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวของเจ้าของธุรกิจ หรือสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในชุมชนที่น่าประทับใจ ซึ่งเกิดจากสถานที่ท่องเที่ยว เหตุการณ์ ประเพณีต่าง ๆ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องจัดให้ผู้มาเยือน นักท่องเที่ยว เกิดความสนุก เพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ ควบคู่กับการได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เกิดการสืบสาน ต่อยอดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรจัดอาจแบ่งเป็น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

- **การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ** เช่น การเดินป่าศึกษา ระบบนิเวศป่า ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์และพืชในท้องถิ่น การนำชมแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ถ้ำ น้ำตก หน้าผา เกาะ แหล่งมรดก ชาติ ฯลฯ หลักการสำคัญของการนำชม คือ นักท่องเที่ยวต้องเกิดการเรียนรู้ได้ประสบการณ์ใหม่ เข้าใจถึงความสำคัญของระบบนิเวศป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีความสำคัญ และสัมพันธ์กับมนุษย์ และส่งผลถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

”

TOURISM AND SUFFICIENCY ECONOMY

Culture
Content
Creativity

การศึกษาระบบนิเวศป่า
และความหลากหลายทางชีวภาพ
มีใช้การท่องเที่ยวแบบเก่า
ที่เข้าไปเพื่อพวยักษ์ สุนัขสวน
เฟลิดเฟลิน จัดกิจกรรมท่องเที่ยว
เชิงทำลาย แต่การท่องเที่ยวแบบใหม่
ต้องเน้นการอนุรักษ์ และ
การได้รับความรู้ ประสบการณ์ใหม่
เพื่อยกระดับคุณภาพพอชีวิต

• กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในกลุ่มชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ยอมรับ และปฏิบัติสืบเนื่องกันมา อาจจัดในลักษณะของรูปธรรม (Material Culture) หรือวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) วัฒนธรรมชนิดนี้ มีรูปร่าง ลักษณะ การแสดง ทำทางที่สัมผัสได้ด้วย ตา หู แล้วเกิดความรู้สึกทางอารมณ์ เช่น วิหาร เจดีย์ อาคารสิ่งก่อสร้าง ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมที่ไม่มีตัวตน หรือนามธรรม (Non-material Culture) หรือวัฒนธรรมสัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) แต่เกิดความรู้สึก อารมณ์ ความสุนทรีย์ ความมีคุณค่า ความเชื่อ ฯลฯ ในวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่น โบราณสถาน ประเพณี เจดีย์ วิหาร หรือสิ่งก่อสร้างทางศาสนา ภาพปรากฏของรูปธรรม คือ รูปร่าง ทรวดทรง ความสวยงาม และสุนทรีย์ทางศิลปะ แต่สิ่งที่เป็นนามธรรม นอกเหนือจากการมองเห็น การสัมผัส การได้ฟัง คือ ความรู้สึกในเชิงคุณค่า ความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ ความน่าประทับใจ ความภาคภูมิใจ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ในวัฒนธรรมหนึ่งอย่าง ต้องมีสองอย่างควบคู่กันอยู่เสมอ คือ รูปร่าง ลักษณะ ตัวตนที่เป็นรูปธรรม และคุณค่า ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ ฯลฯ ที่เป็นนามธรรม หรือวัฒนธรรมสัมผัสไม่ได้

ขอบข่ายของวัฒนธรรม วัฒนธรรมในลักษณะของขอบข่ายวัฒนธรรม (The Culture Wheel) ประกอบด้วย ภาษา ศิลปะ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องมือ และวัสดุ เทคนิคและทักษะชีวิตในชุมชน ความรู้และเรื่องราวต่าง ๆ จารีตประเพณี และคุณค่า (Anne B. Robinson, 2022)

จากขอบข่ายของวัฒนธรรม ในลักษณะขององค์รวมแบบ The Culture Wheel การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ก็สามารถจัดวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว เสนอต่อกันท่องเที่ยวในด้านศิลปะ งานฝีมือ อาหารและเครื่องดื่ม จารีตประเพณี หรือวิถีชีวิตอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ร่วมกิจกรรมการทำอาหาร การทำงานด้านศิลปะ การจารีตประเพณีในท้องถิ่นตามฤดูกาล

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมต้องประกอบด้วย 3C คือ Culture Content และ Creativity (ชุลีกร์ ชูชาติ, 2566)

- Culture** คือ การนำวัฒนธรรมออกมาแสดง ในรูปแบบการทำอาหาร การแสดง งานประเพณีหรืออื่น ๆ
- Content** คือ ข้อมูล เนื้อหาที่บอกเล่า เรื่องราวเกี่ยวกับแบรนด์ธุรกิจ รายละเอียดสินค้าบริการ ประสบการณ์ หรือการอธิบาย เรื่องราวต่าง ๆ ผ่านตัวอักษร รูปภาพ อินโฟกราฟิก เสียง หรือวิดีโอ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในตลาดออนไลน์
- Creativity** คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ผสมผสาน หรือบรรจุลง ใน Culture และ Content ให้เกิดความกลมกลืน น่าประทับใจ ได้ความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

หลักการของ **3Cs** คือ **Culture Content** และ **Creativity** หากเสนอในรูปแบบ ของมรดกวัฒนธรรม ในด้านการแสดง การร้องเพลง ดนตรี อาหารและเครื่องดื่ม การ์ตูน ภาพยนตร์ วิดีโอ หรือวัฒนธรรมรูปแบบอื่น ๆ

4 การจัดกิจกรรมในพื้นที่การท่องเที่ยวในมิติ

เศรษฐกิจพอเพียง

การจัดกิจกรรมประเภทนี้สามารถดำเนินการได้หลาย ๆ อย่าง ในเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก เช่น จัดกิจกรรมด้านศิลปะ การจัดกิจกรรมด้านประเพณี การจัดกิจกรรมด้านการประกอบอาหารและเครื่องดื่ม การจัดกิจกรรมประเภทสิ่งทอ เช่น การทอผ้า การย้อมผ้า การปัก

ลวดลายบนผืนผ้า การจัดทำ Eco Print การจัดกิจกรรมทางด้านสมุนไพร เช่น การนวด การผลิตยาหม่อง การผลิตน้ำมันนวด การทำยากันยุง เป็นต้น

การจัดกิจกรรม ควรจัดให้ครบทั้งสุขภาวะ 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยทั้งสี่มิติมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมของบุคคลในสังคมซึ่งอยู่ร่วมกัน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรเน้นควบคู่ผสมผสานกันทั้ง 4 ด้าน

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ยกตัวอย่างเรื่อง การทำยาหม่องสมุนไพร กิจกรรมการแสวงหาสมุนไพร การปลูก การขุดสมุนไพร เป็นกิจกรรมด้านร่างกาย การอธิบายประโยชน์ของสมุนไพร เป็นกิจกรรมด้านปัญญา การแปรรูปสมุนไพรอย่างมีสมาธิ ตั้งใจ การสูดดมกลิ่น ความอดกลั้น อดทน อย่างมีความสุข ในการแปรรูป เป็นการฝึกด้านจิตใจ ด้านสมาธิ และการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน แบ่งปันในการทำงาน เป็นการยึดด้านสังคม นี่คือนิเวศตัวอย่างในการฝึกสุขภาวะ

กิจกรรมอื่น ๆ ก็สามารถกำหนดวิธีการไปสู่เป้าหมายได้เช่นเดียวกัน

- 5 การจัดกิจกรรมการวนส่ว** การเดินทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ใกล้เคียง หมู่บ้าน นอกจากการเดินทางแล้วอาจใช้พาหนะในหมู่บ้านเข้ามาเป็นพาหนะในการขนส่ง เช่น เกวียน ม้า ช้าง จักรยาน รถยนต์ เรือ แพ เป็นต้น ควรใช้ยานพาหนะที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมการวนส่ว

- 6 การจัดสินค้าของที่ระลึก** สินค้าของที่ระลึก คือ สิ่งของที่ผลิตโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น แรงงานในท้องถิ่น และสะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น หรือเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งของชิ้นเล็ก ๆ ที่พกพาง่าย ใช้สะดวก อาจเป็นของขนาดเท่าของจริง หรือจำลองให้เหมาะแก่การพกพา เช่น เสื้อผ้าพื้นเมือง เครื่องจักสาน เครื่องแกะสลัก เครื่องเงิน เครื่องถม อัญมณี อาหาร เครื่องดื่ม ยาสมุนไพร เป็นต้น

ของที่ระลึก

ในท้องถิ่นมีการทำเหมือง ของที่ระลึกที่เกิดขึ้นจากเหมือง เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ผ้าย้อมสีน้ำเหมือง ต่างเหมืองจำลอง วัวต่างจำลอง เป็นต้น หมู่บ้านนี้มีการผลิตไม้ไผ่ เภาวัลย์ หรือหวาย ของที่ระลึกก็ควรผลิตจากวัสดุประเภทดังกล่าวแล้ว

นอกจากนี้ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมในท้องถิ่น ก็อาจจะเป็นของที่ระลึกประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วย เช่น องค์เจดีย์ บุคคลในตำนานหรือประวัติศาสตร์ พิธีกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรม เช่น รูปเรือสุพรรณหงส์ เรือแข่ง เรือประมงพื้นบ้าน หน้ากากซึ่งใช้ในประเพณี ฯลฯ

การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ลักษณะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ตอบสนองมิติเศรษฐกิจ คือ เกิดรายได้ ทางด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว เกิดการลงทุนในการประกอบธุรกิจ เกิดการจ้างแรงงาน ในมิติทางสังคม เกิดการสืบสาน ต่อยอด และการอนุรักษ์วัฒนธรรม เกิดความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ในมิติสิ่งแวดล้อม เกิดการอนุรักษ์ และเกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

นอกจากสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังตอบสนองหลักการของ BCG คือ การใช้ทรัพยากรชีวภาพ ทำให้เกิดราคา และมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจ (Bio Economy) เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างหมุนเวียน เช่น เลี้ยงสัตว์แล้วนำมูลสัตว์มาทำปุ๋ย ผลิตแก๊สชีวภาพ สำหรับพืช นำมาผลิตอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก เศษวัสดุที่เหลือ ก็แปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงอัดแท่ง การหมักทำปุ๋ย ยาสมุนไพร หรือ ยากำจัดแมลง (Circular Economy) กระบวนการทั้งหมด กระทำอย่างอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดสารพิษ มีการป้องกัน รักษา เช่น ปลูกพืชไม่ใช้ยาฆ่าแมลง แต่ใช้สารชีวภาพ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปรับปรุงดิน แทนการใช้สารเคมี สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความสะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากมลพิษ คือ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถตอบสนองได้ทั้งการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกมิติ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และโมเดลเศรษฐกิจ BCG

แผนภูมิการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 และโมเดลเศรษฐกิจ BCG.

BCG Economy Model

- Bio Economy - เศรษฐกิจชีวภาพ
- Circular Economy - เศรษฐกิจหมุนเวียน
- Green Economy - เศรษฐกิจสีเขียว

บรรณานุกรม

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2562). คู่มือการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์, 104 หน้า.
- _____. (2566). เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก www.philosophy.cmru.ac.th
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (ม.ป.ป.). พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 28 มิถุนายน 2523. สืบค้นจาก <http://www.apsrv.lib.buu.ac.th>
- _____. (2535). พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 18 กรกฎาคม 2517 สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- _____. (2535). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2517. สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- _____. (2535). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540. สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- _____. (2535). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541. สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542. สืบค้นจาก <http://www.kanchanapisek.or.th>
- _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2543. สืบค้นจาก <http://www.kanchanapisek.or.th>
- _____. (2552). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2548. สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- _____. (2552). พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2550. สืบค้นจาก <http://www.KM.rdpb.go.th>
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สืบค้นจาก <http://www.nesdc.go.th>
- _____. (2566). ปฐมบท Sufficiency Economy Initiative. สืบค้นจาก <http://www.SufficiencyEconomy.com>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2023). โมเดลเศรษฐกิจ BCG. สืบค้นจาก <http://www.nxpo.or.th>bcg-economy>
- Robinson, Anne B. (2022). Culture Wheel : Everything You Need to Know About It. สืบค้นจาก <http://www.Blaugh.com>